

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ἔκθεσι πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1998

1. Κύριο ἔργο τοῦ Κέντρου καὶ κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ ὑπῆρξε ἡ ἐνασχόλησή του μὲ τὰ νοταριακὰ ἀρχεῖα τῆς νήσου Κέρκυρας τὰ ὅποια σώζονται στὸ ἐκεῖ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο. Ὁ κώδικας ποὺ ἀπασχόλησε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος εἰδικότερα τὸ Κέντρο ἦταν ἐκεῖνος τοῦ νοταρίου Δουκάδων Κέρκυρας Ἀρσενίου Ἀλεξάκη (1513-1516), ὁ ὁποῖος καὶ θὰ ἐκδοθεῖ στὸν ὑπὸ ἐκτύπωση (ὑπ' ἀριθμ. 34) τόμο τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Κέντρου.

2. Ὁ ὑπὸ ἐκτύπωση 34ος τόμος τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Κέντρου περιλαμβάνει τὶς ἀκόλουθες συμβολές:

α. Τὴν ἐκδοσὴ τοῦ ἀρχείου τοῦ νοταρίου Δουκάδων Κέρκυρας Ἀρσενίου Ἀλεξάκη (1513-1516) ἀπὸ τὶς ἐρευνήτριες τοῦ Κέντρου Δήμητρα Π. Καραμπούλα καὶ Λυδία Παπαρρήγα-Ἀρτεμιάδη.

Ἡ ἐκδοσὴ τοῦ νοταριακοῦ ἀρχείου τοῦ Ἀρσενίου Ἀλεξάκη ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ ἔργου ποὺ ἔχει ἀναλάβει τὸ Κέντρο Ἐρεύνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου γιὰ τὴν ἐκδοσὴ νοταριακῶν κωδικῶν τῆς νήσου Κέρκυρας, ἡ ἀρχὴ τοῦ ὁποίου ἔγινε μὲ τὴν ἐκδοσὴ, στὸν 32ο τόμο τῆς Ἐπετηρίδος, τῶν πράξεων τῶν νοταρίων τῆς Κέρκυρας Ἰωάννη Χοντρομάτη (1472-1473) καὶ Πέτρου Βαραγκᾶ (1541-1545) καὶ συνεχίσθηκε μὲ τὴν ἐκδοσὴ, στὸν 33ο τόμο, τῶν πράξεων τοῦ νοταρίου Φιλίππου Κατωϊμέρη (1503-1507).

Μὲ τὰ νοταριακὰ αὐτὰ ἔγγραφα, τὰ ὅποια ἀνέρχονται ἤδη σὲ ἀρκετὲς ἑκατοντάδες, καλύπτεται χρονικῶς ἓνας αἰώνας, ἡ περίοδος ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 15ου ἕως τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰώνα, καὶ τοπικῶς ὁ χῶρος τῶν Ἐπτανήσων, ἰδίως τῆς Κέρκυρας καὶ μάλιστα καθ' ὅλη τὴν ἐκτασὴ τῆς, ἀφοῦ ὁ Ἰωάννης Χοντρομάτης ὑπῆρξε νοτάριος στὴν πόλιν τῆς Κέρκυρας, ὁ Πέτρος Βαραγκᾶς στὴ νότια, οἱ δὲ Φίλιππος Κατωϊμέρης καὶ Ἀρσένιος Ἀλεξάκης στὴ βόρεια Κέρκυρα.

Τὸ κατάστιχο τοῦ νοταρίου Ἀρσενίου Ἀλεξάκη περιέχει ἑκατὸν τέσσερις (104) συνολικὰ νοταριακὰς πράξεις τῶν ἐτῶν 1513-1516, ποὺ παρέχουν ἐναργέστατη εἰκόνα τῆς νομικοοικονομικῆς ζωῆς στὴν ἀγροτικὴ βόρεια Κέρκυρα στὶς ἀρχὲς τοῦ 16ου αἰώνα, κυρίως ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ποικιλίας τῶν σχέσεων ἐμπράγματος καὶ ἐνοχικοῦ δικαίου ποὺ περιγράφουν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποτελεῖ μιὰ ἐξαιρετικῆς σημασίας ἀρχεῖακὴ πηγὴ γιὰ τὸν ἱστορικὸ τοῦ δικαίου. Ἡ ἐκτεταμένη εἰσαγωγὴ τῆς ἐκ-

δόσεως περιλαμβάνει ενδιαφέροντα στοιχειῶν γιὰ τὸν ἴδιο τὸ νοτάριο, τὸ κατάστιχο, τὶς πράξεις (νομικὸ περιεχόμενο, ἱστορικὲς πληροφορίες, ἰδιοτυπίες, ἀποδεικτικὴ ἀξία), τὴ γλώσσα καὶ ὀρθογραφία τοῦ καταστίχου καθὼς καὶ τὶς ἀρχές ποῦ ἀκολουθήθηκαν κατὰ τὴν ἐκδόσή του. Τὴν ἐκδόση τῶν κειμένων ἀκολουθοῦν εὐρετήρια τῶν πράξεων κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸ τους ἀπὸ τοὺς ἐκδότες, τῶν νομικῶν ὅρων, λέξεων καὶ πραγμάτων, τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν τοπωνυμίων ἔτσι, ὥστε νὰ καθίσταται κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνετὴ ἢ πρόσβαση τῶν ἐρευνητῶν στὰ ἔγγραφα.

β. Στὴ συνέχεια δημοσιεύεται μελέτη τοῦ Ξενοφῶντος Α. Ἀντωνιάδη μὲ θέμα: *Οἱ πρῶτες μετεπαναστατικὲς ἀποφάσεις τοῦ Εἰρηνοδικείου Σκύρου, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὴ σύσταση καὶ λειτουργία τῶν πρώτων ἐπίσημων δικαστικῶν ὀργάνων στὴ Σκύρο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή τους ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ. Στὸ πρῶτο μέρος τῆς μελέτης περιγράφονται οἱ φάσεις ποῦ γνώρισε τὸ νεοσύστατο Εἰρηνοδικεῖο τῆς Σκύρου κατὰ τὶς περιόδους τοῦ Καποδίστρια, τῆς Ἀντιβασιλείας καὶ τοῦ Ὁθωνα, ἐνῶ στὸ δεύτερο μέρος δημοσιεύονται καὶ σχολιάζονται οἱ σημαντικότερες ἀποφάσεις τῶν πρώτων Εἰρηνοδικῶν, ἀπὸ τὸ 1830 ἕως τὸ 1845, οἱ ὁποῖες παρουσιάζουν τὴν προσπάθεια τῶν ὀλιγογράμμων ἀστυνόμων καὶ προεστῶν ποῦ ἐπωμίσθηκαν δικαστικὰ καθήκοντα νὰ προσαρμοστοῦν στὸ νέο δικαίικὸ καθεστῶς.*

γ. Ἀκολουθεῖ μελέτη τῆς ἐρευνητριάς τοῦ Κέντρου Λυδίας Παπαρρήγα-Ἀρτεμιάδη μὲ θέμα: *Ἡ ἀναγκαστικὴ ἐκτέλεση γιὰ τὴν ἱκανοποίηση ἰδιωτικῶν χρηματικῶν ἀπαιτήσεων. Περιπτώσεις ἀπὸ τὰ μεταβυζαντινὰ ἔγγραφα τοῦ νησιωτικῶν χώρου τοῦ Αἰγαίου (1600-1821). Ἀντικείμενο τῆς μελέτης ἀποτελεῖ ἡ διαδικασία τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως ποῦ ἀκολουθεῖτο γιὰ τὴν εἰσπραξὴ τῶν ἰδιωτικῶν χρηματικῶν ἀπαιτήσεων στὸ νησιωτικὸ ἔθνος τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὴ μεταβυζαντινὴ περίοδο τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰώνα. Στὰ χρονικὰ δὲ καὶ τοπικὰ αὐτὰ πλαίσια ἐξετάζονται λεπτομερῶς οἱ εἰδικότερες προϋποθέσεις τοῦ ἐπιτρεπτοῦ τῆς ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως, ἡ ἀναγκαστικὴ κατάσχεση ὡς ἐπιτρεπόμενο μέσον ἀναγκαστικῆς ἐκτελέσεως, ἡ διαδικασία ἐκποιήσεως τῶν κατασχεθέντων περιουσιῶν τῶν ὀφειλετῶν μὲ δημόσιο ἀναγκαστικὸ πλειστηριασμὸ κ.λπ.*

δ. Μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς τὸν 34ο τόμο τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Κέντρου συνοδεύει Παράρτημα (μὲ ἀριθ. 1) τὸ ὁποῖο θὰ περιλαμβάνει τὴν αὐτοτελὴ πραγματεία τῆς ἐρευνητριάς τοῦ Κέντρου Λυδίας Παπαρρήγα-Ἀρτεμιάδη *Ἡ νομικὴ προστασία τῆς γονικῆς περιουσίας στὴ Μύκονο (17ος-18ος αἰ.).*

2. Ἡ ἐρευνητρία τοῦ Κέντρου Δήμητρα Π. Καραμπούλα ἐκπόνησε ἐξἄλλου καὶ μελέτη μὲ θέμα *Der byzantinische Kaiser als Politiker, Philosoph und Gesetzgeber* (Ὁ Βυζαντινὸς Αὐτοκράτορας ὡς πολιτικός, φιλόσοφος καὶ νομοθέτης), ἡ ὁποία θὰ δημοσιευθεῖ στὸν 49ο τόμο (1999) τοῦ ἔγκριτου περιοδικοῦ «*Jahrbuch*

der Österreichischen Byzantinistik). Ἡ μελέτη ἀσχολεῖται μὲ τὸ ζήτημα τῆς ὑπαγωγῆς τοῦ αὐτοκράτορα ὡς νομοθετικῆς ἀρχῆς σὲ κανόνες ποὺ ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὴν περὶ δικαίου συνείδηση τῶν πολιτῶν, τῆ νομικῆ («παράδοση») καὶ τίς ἐπιταγές τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὅπως αὐτὸ ἐμφαίνεται στὰ ἐπίσημα νομοθετικὰ κείμενα τοῦ Ἰουστινιάνειου Κώδικα καὶ τῶν «Νεαρῶν» τῶν αὐτοκρατόρων τῆς πρώιμης βυζαντινῆς περιόδου.

Ἐπιπλέον ἡ ἴδια ἐρευνήτρια δημοσίευσε στὸ «*Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik*» (τ. 48, 1998) βιβλιοκρισία τῆς μονογραφίας τῆς Δάφνης Παπαδάτου Ἡ συμβιβαστικὴ ἐπίλυση ἰδιωτικῶν διαφορῶν κατὰ τὴ μέση καὶ ὕστερη βυζαντινὴ ἐποχὴ.

3. Ὁ ἐρευνητῆς τοῦ Κέντρου Γεώργιος Ε. Ροδολάκης ἀσχολήθηκε κυρίως μὲ τὴν κριτικὴ ἔκδοση τοῦ 53ου Βιβλίου τῶν Βασιλικῶν, τὸ ὁποῖο περιέχει τὸ βυζαντινὸ ναυτικὸ δίκαιο καὶ τὸν Ναυτικὸ Νόμο Ροδίων. Ἡ ἔκδοση γίνεται μὲ βάση χειρόγραφα ποὺ ἔχουν ἀνακαλυφθεῖ καὶ περιγραφεῖ μετὰ ἀπὸ τὴν τελευταία ἔκδοση τῶν Βασιλικῶν ἀπὸ τοὺς H.J. Scheltema - N. Van der Wal. Τῆς ἐκδόσεως θὰ προηγηθεῖται ἐκτεταμένη εἰσαγωγή. Ἡ προετοιμαζόμενη νέα ἔκδοση ἀποτελέσει καὶ τὸ θέμα ἀνακοινώσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἐρευνητῆ στὴ Β' Συνάντηση Ἱστορίας τοῦ Δικαίου ποὺ ὁργανώθηκε ἀπὸ τὸ Τμῆμα Νομικῆς τοῦ Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης στὴν Κομοτηνὴ (22/23 Ὀκτωβρίου 1998).

4. Στὸ στάδιο τῆς λεπτομεροῦς ἐπεξεργασίας ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Κέντρου καθηγητῆ Ἰωάννη Μ. Κονιδάρη βρίσκεται τὸ μακροπρόθεσμο πρόγραμμα τοῦ Κέντρου τῆς συστηματικῆς συλλογῆς σὲ μικροταινίες ὄλων τῶν σωζόμενων ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα νομικῶν χειρογράφων τῆς μεταβυζαντινῆς ἐποχῆς καὶ στὴ συνέχεια καὶ ὄλων τῶν νομικῶς ἀξιόλογων ἐγγράφων μὲ σκοπὸ τὴν δημιουργία στὸ Κέντρο τράπεζας πληροφοριῶν καὶ μὲ προοπτικὴ τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴ, ἀξιολόγηση καὶ ἔκδοση τοῦ ὕλικου ποὺ θὰ συγκεντρωθεῖ.

5. Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Κέντρου καθηγητῆς Ι. Μ. Κονιδάρης προσεκλήθη καὶ ἔλαβε μέρος μὲ ἀνακοινώσεις στὸ α) 12ο Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο μὲ θέμα «Χριστιανικὴ Θεσσαλονίκη» ποὺ ὁργάνωσε στὰ πλαίσια τῶν «Δημητρίων» ὁ Δῆμος Θεσσαλονίκης σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ι. Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Βλατάδων (1-3 Ὀκτωβρίου 1998) καὶ β) Διεθνὲς Συμπόσιο γιὰ τὸ Βυζάντιο Δίκαιο ποὺ ὁργάνωσε ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος Θεσσαλονίκης (11-13 Δεκεμβρίου 1998).

6. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ διαρρέυσαντος ἔτους προκηρύχθηκε στὸ Κέντρο μία κενὴ θέση ἐρευνητῆ δ' βαθμίδας καὶ βρίσκεται σὲ ἐξέλιξη ἡ διαδικασία κρίσεως τῶν ὑποψηφίων.